

PAŁAC SASKI

NIEZWYKŁE MIEJSCE W NIEZWYKŁYM MIEŚCIE

**W POSZUKIWANIU WŁASNEJ
TOŻSAMOŚCI – ZACHWYCAJĄCY
SPACER PO OGRODZIE SASKIM**

SCENARIUSZ LEKCJI JĘZYKA POLSKIEGO DLA SZKOŁY PONADPODSTAWOWEJ

SCENARIUSZ LEKCJI DLA SZKOŁY PONADPODSTAWOWEJ

TEMAT: W poszukiwaniu własnej tożsamości – zachwycający spacer po Ogrodzie Saskim.

(1 godz. lekcyjna)

Materiał przeznaczony jest do realizacji na lekcji języka polskiego.

Uwaga wstępna:

Zamysł przeprowadzenia zajęć dotyczących Ogrodu Saskiego składa się z dwóch części. Pierwsza jest poświęcona poznaniu uroków Ogrodu Saskiego, druga – analizie postaw, wartości społecznych, moralnych, które mogą być podpowiedzią do poszukiwania własnej tożsamości. Do nauczyciela należy wybór, ile jednostek lekcyjnych poświęci na przeprowadzenie każdego z tych zagadnienia: jedną czy dwie.

Treści nauczania (wymagania szczegółowe podstawy programowej – zakres podstawowy)

Język polski

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- 6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historyczno-literacki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
- 16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

Cele ogólne:

- Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
- Rozumienie konieczności zachowania i rozwoju literatury i kultury w życiu jednostki oraz społeczeństwa.
- Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
- Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
- Budowanie systemu wartości na fundamencie prawdy, dobra i piękna oraz szacunku dla człowieka.

Cele szczegółowe.

Uczeń:

- zapoznaje się z treścią noweli B. Prusa *Ogród Saski*;
- dokonuje analizy i wyboru treści potrzebnych do wykonania zadania;
- porównuje własne postrzeganie rzeczywistości z faktami.

Metody i formy pracy:

- praca w grupach;
- praca z tekstem;

- prezentacja;
- praca z mapą;
- burza mózgów.

Środki dydaktyczne:

- materiał edukacyjny „Pałac Saski. Niezwykłe miejsce w niezwykłym mieście”;
- nowela B. Prusa *Ogród Saski*;
- karta pracy – plan Ogrodu Saskiego (Materiał pomocniczy nr 1.);
- kolorowe flamastry;
- film „Zachwycający spacer po Ogrodzie Saskim”.

Zadanie poprzedzające lekcję

Nauczyciel prosi o przeczytanie w domu noweli Bolesława Prusa *Ogród Saski* oraz o przyniesienie tekstu noweli na lekcję. Wyjaśnia, że będzie on niezbędny do pracy w klasie.

Tok lekcji

1. Czynności organizacyjne / wstępne

2. Ogniwio wiążące

Nauczyciel wyjaśnia, że celem lekcji będzie wirtualny spacer po Ogrodzie Saskim w 2. poł. XIX w. i poznanie osób, które go odwiedzały. Będzie to też próba spojrzenia we własne wnętrze i znalezienia własnej tożsamości. Nauczyciel cytuje fragment broszury „Pałac Saski. Niezwykłe miejsce w niezwykłym mieście”, wyjaśniający, dlaczego Ogród Saski był tak ważnym miejscem dla Warszawy w tamtym czasie.

Spośród parków najwięcej walorów ma Ogród Saski. Niewiele miast europejskich pochłubić się może posiadaniem w samym sercu tak pięknie położonej, rozległej zielonej przestrzeni. [...] Rzeczony ogród jest w porze gorącej niewyczerpanym źródłem rozrywki i zdrowia, oazą świeżego powietrza i zieloności, najbardziej uczęszczaną promenadą spacerową mieszkańców Warszawy.

3. Zajęcia właściwe

- a) Nauczyciel prosi uczniów o podział na grupy. Każdej z grup przekazuje po jednej karcie pracy z planem Ogrodu Saskiego (Materiał pomocniczy nr 1.). Wyjaśnia, że zadaniem uczniów będzie analiza tekstu noweli Bolesława Prusa *Ogród Saski* i uzupełnienie na jej podstawie otrzymanego planu. Uczniowie powinni nanieść na nim elementy (fontanny, bramy, plac zabaw i inne obiekty), o których mowa w noweli.
- b) Uczniowie pracują z tekstem noweli Bolesława Prusa *Ogród Saski* i uzupełniają plan.
- c) Po zakończeniu pracy, uczniowie prezentują swoje plany w klasie.
- d) Nauczyciel podsumowuje i ewentualnie, wraz z uczniami, uzupełnia mapkę¹. Pomocne w uzupełnianiu mogą być cytaty z noweli:
 - „od wschodu plac Saski, od zachodu Targ z Żelazną bramą, od południa ulica Królewska, a od północy całą gromadę domów”;
 - „A wrotą są jakie? całe z żelaznych krat..... Bram tych jest aż sześć. Jedna – wychodzi na Saski Plac, druga na kościół Ewangelicki, Trzecia na Marszałkowską, czwarta na targ, piąta na ulicę Żabią, a szosta na Niecałą ...”;
 - „są naprzód cztery kąty”; „w północno-wschodnim znajduje się strzelnica”, „W kącie południowo-wschodnim jest cukiernia”, „W kącie południowo-zachodnim jest zakład kumysowy, wody mineralne i mleczarnia”, „W kącie północno-zachodnim jest plac dla dzieci...”;
 - fontanna;
 - „ruszyliśmy w poprzek alei głównej ku mleczarni”, „około Żelaznej Bramy przecinamy po raz drugi aleję główną”;
 - „ogromny elegancki budynek w guście szwajcarski-chiński”;
 - „rezerwoar wodny”.
- e) Nauczyciel rozmawia z uczniami na temat roli, jaką w życiu mieszkańców Warszawy w 2. poł. XIX w. odgrywał Ogród Saski. Warto, aby w czasie rozmowy, uczniowie zwrócili uwagę, że ogród był miejscem:
 - wydarzeń kulturalnych;

¹ – współczesne rozmieszczenie najważniejszych obiektów w Ogrodzie Saskim można znaleźć na stronie https://zom.waw.pl/statics/static-maps/file/Ogr%C3%B3d%20Saski%20PDF_1439287908.pdf.

- odpoczynku;
- spędzania czasu wolnego mieszkańców i przyjezdnych;
- gdzie można było poczytać książkę, zająć się haftem;
- spotkań wyższych sfer towarzyskich;
- rodzinnych spacerów;
- spacerów z psem;
- w którym opiekunki mogły spędzać czas z dziećmi;
- zabaw dla dzieci;
- spotkań zakochanych.

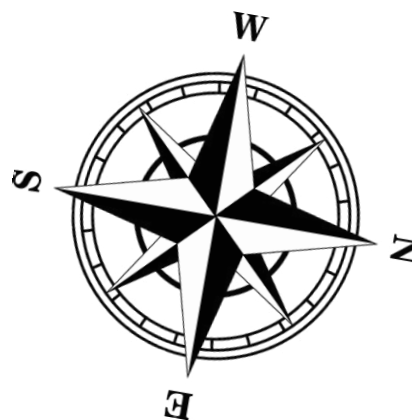
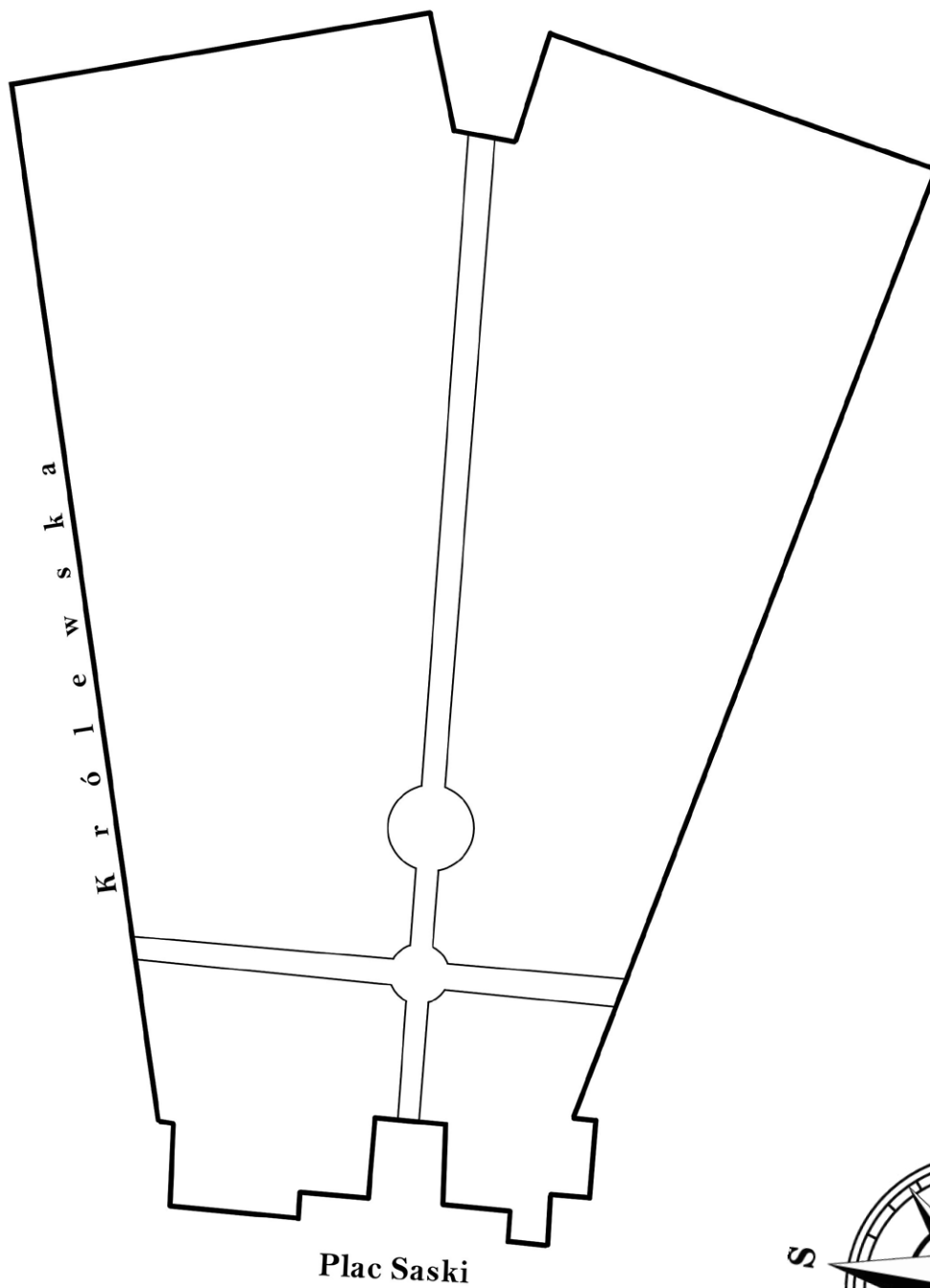
4. Podsumowanie zajęć

W ramach podsumowania nauczyciel prezentuje film „Zachwycający spacer po Ogrodzie Saskim”.

Propozycja pracy domowej

Nauczyciel zachęca uczniów do znalezienia informacji o charakterystycznych miejscach Ogrodu Saskiego wcześniej i dziś. Praca domowa będzie wstępem do kolejnych zajęć, wprowadzając uczniów w klimat Ogrodu Saskiego.

Materiał pomocniczy nr 1.

N 454 R/Shutterstock.com

SCENARIUSZ LEKCJI DLA SZKOŁY PONADPODSTAWOWEJ

TEMAT: W poszukiwaniu własnej tożsamości – zachwycający spacer po Ogrodzie Saskim (część 2).

(1 godz. lekcyjna)

Materiał przeznaczony jest do realizacji na lekcji języka polskiego po wcześniejszej analizie noweli B. Prusa *Ogród Saski*.

Treści nauczania (wymagania szczegółowe podstawy programowej – zakres podstawowy)

Język polski

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- 10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- 11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe.

Cele ogólne:

- Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
- Rozumienie konieczności zachowania i rozwoju literatury i kultury w życiu jednostki oraz społeczeństwa.
- Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
- Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
- Budowanie systemu wartości na fundamencie prawdy, dobra i piękna oraz szacunku dla człowieka.

Cele szczegółowe.

Uczeń:

- dokonuje analizy fragmentów noweli B. Prusa *Ogród Saski* potrzebnych do wykonania zadania;
- porównuje własne postrzeżenie rzeczywistości z faktami.

Metody i formy pracy:

- praca w grupach;
- praca z tekstem;
- prezentacja;
- burza mózgów.

Środki dydaktyczne:

- nowela B. Prusa *Ogród Saski*;
- karta pracy – plan Ogródu Saskiego (Materiał pomocniczy nr 1.–4.);
- film „Zachwycający spacer po Ogrodzie Saskim”.

Tok lekcji

1. Czynności organizacyjne / wstępne

2. Ogniwio wiążące

Nauczyciel prosi o przypomnienie charakterystycznych miejsc Ogrodu Saskiego. Aby wprowadzić uczniów w nastrój lekcji może ponownie wyświetlić film „Zachwycający spacer po Ogrodzie Saskim”. Po filmie wyjaśnia, że celem lekcji będzie poznanie osób, które pojawiają się w noweli B. Prusa *Ogród Saski* oraz analiza ich postaw i zachowań.

3. Zajęcia właściwe

Nauczyciel cytuje fragment tekstu noweli *Ogród Saski*:

Południe minęło już od kilku godzin; w ogrodzie kipi śmietanka towarzystwa. Uśmiechnięte, promieniejące, szeleszczące, spowite we wszystkie barwy nieba i ziemi, królowe stworzenia w obłokach tkanin spłynęły do alei głównej. Wobec szczebiotu ich ptaki milkną i przestaje dyszeć wiatr, zablakany między liśćmi.

Burzliwa fala chodzących, wciśnięta między żywe brzegi widzów, dzieli się na prądy, nieustannie zmieniające kierunek i miejsce. W tej chwili wszystkie płyną w jedną stronę, w następnej dwa w prawo, trzy w lewo, dalej jeden w prawo i jeden w lewo. Czasami na mgnienie oka fale niktą, aby natychmiast powrócić, zetrzeć się i znowu zmącić. Olsniony błyskawicami spojrzeń, odurzony tysiącem oddechów, ogłuszony kaskadą słów, wstrząsany huraganem dziwnych uczuć, cofasz się w tył i dostrzegasz... gromadę gadatliwych dwunogów, nie wiadomo dlaczego wałęsających się wśród gęstych tumanów kurzu...

O, życie! czymże ty jesteś bez złudzeń? ...

- b)** Nauczyciel dzieli uczniów na cztery grupy. Każda grupa dostaje do analizy fragment noweli (Materiały pomocnicze nr 1.–4.). Po lekturze członkowie grup odpowiadają na pytanie zawarte pod przydzielonym grupie fragmentem tekstu.
- c)** Po upływie wyznaczonego czasu nauczyciel podsumowuje pracę grup. Prosi jedną osobę z grupy o przedstawienie (streszczenie) wybranego fragmentu, przedstawienie problemu, z którym miała zmierzyć się grupa oraz wniosków, do jakich doszła. Może zadawać pytania pomocnicze:
- Co uczniowie czuli po przeczytaniu tekstu?
 - Jakie mają spostrzeżenia na temat przeczytanego tekstu?
 - Jaki wniosek nasuwają się po lekturze?

W ramach podsumowania ważne jest takie pokierowanie prezentacji i ewentualnej dyskusji uczniów, aby każda grupa mogła w jednym zdaniu przedstawić wnioski. Przykładowo mogą one brzmieć następująco:

- **Grupa I** – Ludzie oceniają i krytykują innych, aby uzyskać silniejsze poczucie tego kim są.
- **Grupa II** – Nie należy nikogo oceniać po tym, jak prezentuje się na zewnątrz.
- **Grupa III** – Nikt nigdy nie stał się wielki przez pokazywanie, jak mały jest ktoś inny.
- **Grupa IV** – Wstyd jest trudną i ograniczającą emocją, sprawia że zachowujemy czasem podwójne standardy.

4. Podsumowanie zajęć

Nauczyciel podsumowuje zajęcia, wyjaśniając, że lekcja dotyczyła nie tylko tekstu literackiego, ale również była próbą rozmowy o poczuciu wartości. Podkreśla, że człowiek jest istotą bezwarunkowo wartościową. Zatem nie musi wierzyć w to, że cokolwiek daje mu wartość, bo wtedy zapomina o wartości, którą już jest.

Materiał pomocniczy nr 1.

Fragment noweli Bolesława Prusa *Ogród Saski*:

Przez ten czas wycelowano na nas wszystkie szkiełka; w powietrzu poczynają krzyżować się uwagi.

– Wełna!... mówi jeden.

– Facet w żokiejce jest pyszny... wygląda na forysia¹...

– *Gąska*² niczego, choć anachronicznie ubrana.

Słuchając tych uwag, towarzystwo moje kręci się; ja jestem fioletowy, i nawet Franio ma minę przestraszonego. Tylko ostrzyżona Bibi zachowuje się obojętnie i robi przez ten czas znajomość z czekoladowym angielskim charcikiem. Wreszcie ruszamy.

– *Gąska* kapitalna! ... – żegnają nas eleganci.

– Wyjdźmy już, mamó, z ogrodu — mówi ze łzami w oczach panna Zofia.

– Aaa!... upadam do nóg za ten wasz Ogród Saski – irytuje się mama – już mnie tu drugi raz nie zobaczycie... Wolę ja swój sad w K....

POLECENIA:

1. Opiszcie własnymi słowami opisaną scenę.
2. Jaki problem został w niej poruszony? Jakie postawy zostały ukazane?
3. Co sprawia, że ludzie tak chętnie oceniają i krytykują innych?
4. Jakie wnioski wynikają z opisanego sceny?

¹ – konny pacholek z trąbką, poprzedzający powóz, także określenia na pomocnika stangreta (woźnicy powozu)

² – tutaj: młoda dziewczyna ze wsi

Materiał pomocniczy nr 2.

Fragment noweli Bolesława Prusa *Ogród Saski*:

W czasie tych wydziwiań mineliśmy Saski Plac, przeszli ulicę, na której mało nas nie rozjechano, i zbliżyliśmy się do głównego wejścia. Zauważyłem, że twarz panny Zofii robi się purpurowa, i że w duszy jej tymczasowego adoratora powstają niejaki wątpliwości co do popielatego żakietu, ciemnozielonych rękawiczek i jasnooliwkowych uzupełnień.

- Nie można, nie można!... – odezwał się w tej chwili dozorca do jakiegoś bardzo podszarzanego jegomości.
- Za co on jego nie wpuszcza? ... – szepnęła mi do ucha strwożona mama.
- Bo jest źle ubrany – uspokoiłem ją.
- A nas-że? ...

Nie dokończyła frazesu, ponieważ z kolei zwrócono się i do nas.

- Państwo będą łaskawi wziąć pieska na sznurek...

* * *

Uważam, że spacerujące grupy poczynają serio zajmować się wypadkiem Bibi, garybaldką panny Zofii i żokiejką pana Władysława – co wszystko, razem wzięte, nie dodaje mi bynajmniej otuchy.

- Mamo, chodźmy dalej!... – prosi wysmukła Zosia.
- Idźmy – odpowiada mama – ale nie środkiem. Tu same elegantki spacerują, i spaliłabym się ze wstydu, gdyby na nas tak dłużej patrzali.

POLECENIA:

1. Opiszcie własnymi słowami opisaną scenę.
2. Jaki problem został w niej poruszony? Jakie postawy zostały ukazane?
3. Jak rozumiesz określenie: nie szata zdobi człowieka?
4. Jakie wnioski wynikają z opisanego sceny?

Materiał pomocniczy nr 3.

Fragment noweli Bolesława Prusa *Ogród Saski*:

– Owszem!... owszem!... Idź, Franiu, bawić się z tymi grzecznymi chłopczykami – odparła mama. – Ach, jakież cudowne dzieci są w tej Warszawie!

W oka mgnieniu zmieszanego Frania otoczyła gromadka dzieci, i rozpoczęło się śledztwo:

– Kawaler umiesz się bawić?

– W co kawaler umiesz się bawić?

– To jakiś mazgaj! ...

– A skąd kawaler? ...

My z mamą i z Zosią i z Władem, jesteśmy aż z K.....

– Panowie!... Bawmy się w jenerała – zaproponował marynarz. – Wy będziecie żołnierzami, ja jenerałem, a ten mały koniem...

– Dobrze... dobrze...hura!...

Za chwilę mały Franio, trzymając sznurek w zębach, podcięty parę razy batem, cwałował pomiędzy drzewami. Jenerałowie i żołnierze zmieniali się co kilkanaście sekund, ale przybysz z K... ciągle był koniem i w charakterze tym dopóty galopował, aż zmęczony i wyćwiczony pejczem, upadł na ziemię, zanosząc się od płaczu. Towarzysze jego rozpierzchli się, jak wróble.

– Ach, nicponie te warszawskie dzieci!... Ach, urwisy!... – woła przestraszona mama, uspakajając, trzepiąc i obcierając Frania.

POLECENIA:

1. Opiszcie własnymi słowami opisaną scenę.
2. Jaki problem został w niej poruszony? Jakie postawy zostały ukazane?
3. Co sądzisz o ocenianiu innych na podstawie pochodzenia ?
4. Odnieś się do zdarzenia, które miało miejsce w parku?

Materiał pomocniczy nr 4.

Fragment noweli Bolesława Prusa *Ogród Saski*:

Uważam, że spacerujące grupy poczynają serio zajmować się wypadkiem Bibi, garybaldką panny Zofii i żokiejką pana Władysława – co wszystko, razem wzięte, nie dodaje mi bynajmniej otuchy.

– Mamo, chodźmy dalej!... – prosi wysmukła Zosia.

– Idźmy – odpowiada mama – ale nie środkiem. Tu same elegantki spacerują, i spaliłabym się ze wstydu, gdyby na nas tak dłużej patrzali.

* * *

– Proszę pana... co to za figura? ... – pyta nieśmiało panna Zofia, wskazując posąg, zarówno cierpiący na brak podpisu, jak i na niedostatek garderoby.

– Zosiu! ... nie patrz tam – upomina ją mama – bo to nieprzyzwoicie! ...

Zosia płonie¹, Bibi szczeka, a cała nasza karawana zbliża się do cukierni, do której wchodzimy nareszcie i zajmujemy stolik pod werandą.

POLECENIA:

1. Opiszcie własnymi słowami opisaną scenę.
2. Jaki problem został w niej poruszony? Jakie postawy zostały ukazane?
3. Co sprawia, że ludzie zachowują się mało naturalnie i autentycznie?
4. Jakie wnioski wynikają z opisanego sceny?

¹ – rumieni się